

HE LLEGIT
NO SÉ ON

EVA
PIQUER

Déu em perdonarà, és la seva feina

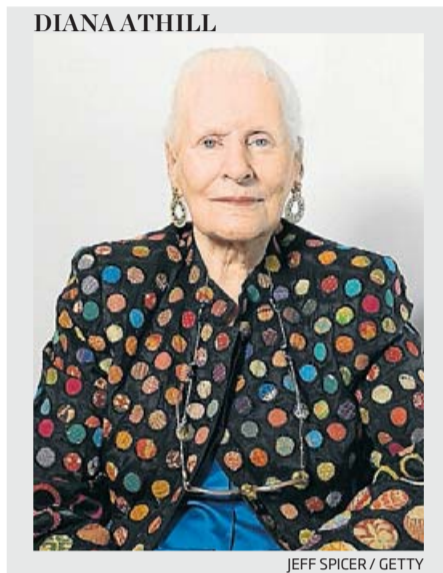
La mort és la cosa més comuna de la vida, l'experiència universal que té garantida de sèrie qualsevol criatura viva

El pas del ser al no ser és tan abismal que impressiona

“Allò que mor no és el valor d'una vida, sinó el contenidor desgastat (o perjudicat) del jo, juntament amb la consciència que té aquest jo de si mateix: aquesta se'n va cap al no-res, amb la de tots els altres. Això és el que tant desconcerta qui ho presencia, perquè a menys que es mori mentre està inconscient, la persona que està a punt de morir està encara plenament viva i és totalment ella mateixa”.

Ho raona l'editora britànica Diana Athill (Londres, 1917-2019) en un dels seus volums de memòries, *Molt a prop del final*, fet de reflexions sobre el temps que passa, la vellesa que s'instal·la i la mort que, inevitablement, s'acosta. Athill va escriure aquest llibre als 89 anys i no es va morir fins als 101 (ella ja comptava que podia arribar a centenària, perquè havia heretat uns bons gens). El 2011 el va publicar Duomo en castellà, amb traducció de Miguel Martínez-Lage, i ara el podem llegir per primer cop en català gràcies al segell Univers, traduït per Mar Vidal.

Morir-se és una vulgaritat, ho fa tothom, en sabrem segur sense que ens calgui assajar-ho, però cada mort és també excepcional. “La diferència entre ser i no ser és alhora tan abrupta i tan vasta – escriu Athill – que segueix sent impressionant malgrat que li passa a tota cosa viva que existeixi, hagi existit o existirà”. El primer cop que vaig llegir aquesta reflexió, en l'edició de Duomo, l'autora existia. Avui la reflexió perviu però qui la feia ja no hi és. El llibre que ara relle-

geixo és una de les empremtes que Athill ha deixat al món. Cada persona hi deixa alguna mena d'empremta, d'un o altre signe. És absurd, deia l'editora, pensar que la nostra existència no té sentit, per més ateus que siguem. “Hauríem de tenir molt present que sempre fem una contribució gairebé invisible però real, ja sigui a la construcció o a la destrossa, i és per això que hem de mirar de fer-la adequadament”.

Athill va dedicar les darreres paraules d'aquest llibre a les darreres paraules que es diuen abans de morir. Les de la seva mare semblaven fetes a mida: “Va ser absolutament diví”. Però no les va pronunciar com a balanç de res: estava explicant a la filla que havia anat a comprar un eucaliptus. A Diana Athill li sabia greu no creure en Déu perquè li hauria agradat dir, en francès, “Déu em perdonarà, és la seva feina”.

Un viatge en primera persona fins allà on s'acaba el camí

Veiem un home que no sap on és. Sí que sap on vol anar: vol tornar a casa. També sap, i hauria volgut no saber-ho, que un dia va expulsar sang amb la micció i va entrar en aquella dimensió estranya feta d'esperes, diagnòstics i paraules noves. Ell que en sabia tantes, de paraules, i en tantes llengües. Ell que s'estimava tant la seva, de llengua: tan desvalguda, tan humiliada. L'home camina sense pressa i els lectors l'acompanyem sense saber ben bé on va, tot i que ho anem intuïnt. No l'hem fet mai, tampoc, aquest trajecte.

A l'editorial Proa els títols de les novel·lats juguen a encadenar-se entre ells: després de *La casa de foc* de Francesc Serés arriben *La casa dels avis* de Vicenç Villatoro, *Consumits pel foc* de Jaume Cabré (sortirà a principis d'abril) i *Torno a casa* de Joan Carreras, el llibre al qual fa referència el paràgraf anterior. Un llibre construït amb escenes breus, sovint de només tres o quatre línies, que narrativament es desmarca del que Carreras havia publicat abans.

Viatge al·legòric, periple mèdic i apunts lúcidament crítics com aquest: “Espero que el lloc on ara arribo sigui més o menys com el país on he viscut, no perquè m'hagi agradat tant sinó perquè ha sigut el meu: un lloc perdut i submís i mesell i tan a gust esclau i tan a gust extingint-se, i a cops salvat i redimint però sempre de nou perdut i incessantment submís i mesell i tot això”. I au, ja gairebé hi és. L'home camina i recorda i somia, cada pas més a prop del final. ♦♦

AIXÒ NO CAL DIR-HO

L'home que llegia Arsène Lupin

El millor de *Lupin* (la sèrie que aquests dies s'ha estrenat a Netflix) és que no va de les aventures d'Arsène Lupin, sinó d'algú que les ha llegit. Més que voler ser com el personatge, li passa que no pot ser una altra cosa a la vida. Però no es tracta d'allò que es deixa anar tan sovint, i que la majoria de vegades està abocat a la banalitat, aquella frase de set paraules (com una fórmula màgica) que diu: aquest llibre em va canviar la vida.

Les novel·les de Maurice Leblanc no canvien la vida al protagonista de *Lupin*, un parisenc d'origens senegalesos, sinó que la contenen sencera, són l'explicació de la seva condició i existència. El protagonista de *Lupin* no pot ser una altra cosa que Arsène Lupin. Al Quixot li va passar el mateix, i quan ho va veure es va tor-

nar boig. És molt fàcil acabar convertint-se en llibre, en lectura, en literatura. Llavors cal mantenir la calma i obrar en conseqüència. Rere totes les més nobles fites de la humanitat s'hi troba algú que ha llegit un llibre. De nano, jo també volia salvar-me a través dels llibres. Però vaig incórrer en una traïció de classe. Per a la gent treballadora, la cultura era la manera de prosperar a la vida, i jo vaig convertir els llibres en un búnquer.

La qüestió de classe és el tema de la sèrie *Lupin*. El protagonista és el fill d'un xofer (però no pas com al llibre de Jordi Amat). El seu pare viu al servei d'una elit corrupta, que recorda en la seva decadència l'aristocràcia francesa

prèvia a la Revolució i que l'humilia fins a engegar-lo al suïcidi a la presó. Al fill el mouen l'afany de venjança i de saber la veritat. Obté els seus aliats de la

França exclosa. Hi ha una periodista caiguda en desgràcia, envellida i estigmatitzada pel poder i per la professió (aquí hi trobaríem algú semblant si retrocedim als temps de Banca Catalana). Aquesta dona encarna la desfeta dels ideals del 68, i els seus supervivents aniquilats definitivament fa sis anys a l'atemptat islamista de *Charlie Hebdo*. Lupin ens diu que mai no traïm ningú quan llegim, i que els ideals són un corrent subterrani, i que la noblesa del pensament no és en un país, sinó en la gent que hi arriba. ♦♦

MINÚCIES
JORDI LLOVET

Joan Lluís Vives

Com que se celebren aniversaris de qualsevol esdeveniment o qualsevol naixença o defunció, avui celebrarem que el 1521, fa exactament cinc-cents anys, el cardenal Guillem de Croy, o Croÿ, moria als 23 anys en caure del cavall mentre acompanyava a Worms l'emperador Carles per discutir-hi la qüestió del luteranisme, una de les bèsties negres dels humanistes del segle XVI a tot Europa. Croÿ havia estat nomenat arquebisbe de Toledo el 1517 i hi fruïa d'unes rendes fabuloses.

Havia estudiat a Lovaina en companyia de Lluís Vives, i poc abans de morir s'havia convertit en protector i mecenes de l'humanista valencià –que mai va ser ric, cosa habitual–. Mort el cardenal tan jove, Vives, que ja havia començat la seva millor obra, els comentaris a *De civitate Dei*, de Sant Agustí, es va quedar sense aquella protecció envejable, que podria haver durat molts anys i donat un altre rumb als seus estudis i les seves publicacions. A falta d'aquesta canongia, Vives va haver de fer classes particulars i ensenyar en universitats on no el van entendre ni el van apreciar prou.

Però com que dominava la llengua llatina com els millors humanistes, va cartejar-se amb els més excel·lents del seu temps, entre ells Budé, Cranevelt i, sobretot, Erasme, que l'apreciava sincerament. Vives no va arribar a tenir la fama de molts dels seus col·legues d'arreu del continent, però no hi ha dubte que és el més sòlid dels humanistes nascuts en terres de la Corona d'Aragó, comparable als no aragonesos que van protagonitzar la florida de la filologia humanística a la cort napolitana del rei magnànim.

No va escriure una obra a l'altura de la d'Erasme, ni en qualitat ni en quantitat, però ens va deixar un tractat de pedagogia –traduït, com quasi tot, per Llorenç Riber– en què van inspirar-se molts educadors del continent; moltes pàgines contra els jueus i els musulmans, que haurien esfereït Voltaire, tolerant; un *De subventionem pauperum* que podria llegir l'alcalde de Barcelona; un tractat sobre la formació de la dona cristiana que cap editora no s'atreveria a publicar als nostres dies, o un *De concordia et discordia in humano genere* que haurien de llegir tots els parlamentaris catalans, del cantó que sigui, i moltes més coses, sempre en llatí, com esqueia.

Recordarem solament que al capítol I.IV del seu *De disciplinis* va deixar escrit el que segueix, tan avinent avui: “Com més gran és el poder d'algú, més ha d'agermanar-se amb la probitat i la més gran prudència. Si lliurem la facultat de parlar als que es troben mancats d'aquestes virtuts, mai no aconseguirem fer-los bons oradors, sinó que haurem donat armes a furiosos energúmens”. N'hi ha un munt. ♦♦

JAVIER
PÉREZ
ANDÚJAR

